

ย้อนรอยความเชื่อ : พิธีล้างพระพักตร์พระพุทธรูป
สู่ความยั่งยืนพุทธศาสนา
BACK TO THE FAITH: WASH THE FACE OF THE
BUDDHA IMAGE TO SUSTAIN BUDDHISM

พระมหาปริชา เขมนนโท**

อนุกิต กระจ่าง***

บทคัดย่อ

ย้อนอดีตวิถีชีวิตชนชาติเชียงตุง เมืองเชียงตุงมีประวัติที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยมาช้านาน อีกทั้งอารยธรรม-เชื้อชาติ-ศาสนา ก็ใกล้เคียงกันจนแทบจะแยกออกจากกันไม่ได้ กลิ่นอายอารยธรรมของผู้คนในดินแดนนี้ทำให้ระลึกย้อนอดีตวิถีชีวิตในประเทศไทย ประมาณ 30-40 ปี ด้วยสภาพความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายของผู้คนท้องถิ่นและธรรมชาติที่สวยงาม ทำให้ผู้คนสามารถรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมทั้งเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ตนได้เป็นอย่างดี วัดมหาเมี่ยมมูนี้สร้างเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองแห่งเชียงตุงคือพระมหาเมี่ยมมูนี้ เป็นพระพุทธรูปองค์เดียวของพม่าหรือในโลกก็ว่าได้ที่ชาวพม่านับถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่ยังมีลมหายใจ จึงมีการทำพิธีล้างพระพักตร์ของพระพุทธรูปทุกเข้ามีด บทความนี้ต้องการสะท้อนให้มองเห็นพิธีกรรมล้างพระพักตร์ของพระพุทธรูปทุกเข้ามีดทำด้วยความเคารพสักการะบูชาและศรัทธาว่าเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ การล้างพระพักตร์ที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านานเปรียบประหนึ่งว่าเป็นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ยังมีชีวิต แสดงให้เห็นถึงการนำกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเรื่องพิธีกรรมล้างพระพักตร์พระมหาเมี่ยมมูนี้ มาสร้างความเข้มแข็งในการรักษาพุทธศาสนาให้ยั่งยืน

คำสำคัญ : ความเชื่อ, ล้างพระพักตร์, พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

Go past the lifestyle of Keng Tung. The city of Keng Tung hits a history related to Thailand for a long time. And Civilization-Race-religion they are almost to the separate from each other. The civilization of the people of the land here reminds the past in Thailand for about 30-40 years. With the condition of the

* ครูสอนพระปริยัติธรรม วัดมเหยงคณ์ พระนครศรีอยุธยา

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

simplicity of the local people and a beautiful natural make people maintain the traditions cultural both the unique and identity of the species they. Mahamiyamuni Temple was built to enshrine the priceless Buddha image of Keng Tung is a Mahamaimuni Buddha it is the only Buddha image of Burma or the world, it is said that the Burmese as a Buddha is still breathing, so there is a wash the face the Buddha every morning. This article to reflect the visible ritual wash the face of the Buddha image every morning made with respect to worship and faith as a sacred Buddha. Wash the face of the held sacred practices for a long time competitive Advantage as though it is the Lord Buddha that is still alive, Demonstrate the Buddhist management strategy a wash the face of Mahamaimuni strengthen the sustainability of Buddhism.

Keywords: The Faith, Wash the Fack, the Buddha

1. บทนำ

การย้อนรอยอดีตอารยธรรมรดกของเชียงตุง ถ่ายทอดผ่านโดยพิธีกรรมการล้างพระพักตร์ของพระมหามัณเฑณี ซึ่งเป็นพระพุทธรูปองค์เดียวของพม่าหรือในโลก ที่ชาวพม่านับถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่ยังมีลมหายใจหรือยังมีชีวิต จึงได้มีการทำพิธีกรรมล้างพระพักตร์ของพระพุทธรูปทุกเช้ามีด ที่ชนชาติพม่ายึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านานเปรียบประหนึ่งว่าเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังมีชีวิตอย่างน่าเลื่อมใส การเดินทางได้เริ่มขึ้นในวันที่ 7-9 มกราคม 25560 ที่ผ่านมา ได้ให้โอกาสที่มีคุณค่าถึงการเรียนรู้ที่ได้สัมผัสกลิ่นอารยธรรมแท้จริง ที่ได้ไปทัศนศึกษาจากโครงการศึกษาดูงานกิจกรรมพระพุทธศาสนาของเชียงตุงในรัฐฉานของประเทศพม่า ของคณะนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ รุ่นที่ 6 โดยมีโปรแกรมว่า ย้อนรอยอารยธรรมล้านนา-ล้านช้าง นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่วิถีชีวิตชนเผ่า ณ เขมรัฐเชียงตุง ประเทศพม่า

โดยคณะนิสิตและอาจารย์มาพร้อมกันที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองที่ด่านพรมแดนแม่สาย สะพานมิตรภาพไทย-ลาว ทำซีเหล็กแล้วเดินทางต่อไปเชียงตุงโดยรถบัสปรับอากาศ สัมผัสอารยธรรมย้อนรอยอดีต “เมืองสามจอม เจ็ดเชียง เก้าหนอง สิบสองประตู” เชียงตุงเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในรัฐฉานของประเทศพม่าเป็นเมืองของหลายชนเผ่าเช่น ชาวไทเขิน และชาวไทใหญ่ ถือได้ว่าเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองเทียบเท่าเมืองเชียงใหม่แห่งล้านนา ในอดีตเชียงตุงเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางการค้าเชื่อมต่อระหว่างสิบสองปันนากับล้านนา เชียงตุง (Kyaing tong) เป็นจังหวัดในเขตปกครองของรัฐฉานสหภาพพม่าหรือประเทศพม่าหรือเมียนมาร์ (Myanmar) มีพระมหามัณเฑณีที่ศักดิ์สิทธิ์ (Mahamuni Buddha) เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของเชียงตุง และเป็นหนึ่งในห้าศาสนวัตถุที่ศักดิ์สิทธิ์ของพม่า มีพิธีล้างพระพักตร์ที่น่าอัศจรรย์ที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านานเปรียบประหนึ่งว่าเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ยังมีชีวิตอย่างน่าเลื่อมใส บทความนี้ต้องการชี้ให้เห็น

การนำกลยุทธ์การจัดการเชิงพุทธเรื่องความเชื่อความเลื่อมใสจากพระพุทธศาสนามาใช้อย่างแบบ
ยลโดยผ่านทางพิธีกรรมล้างพระพักตร์พระมหามัณีนีพระพุทธรูปที่มีความศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็น
ปัจจัยพื้นฐานด้านจิตใจที่มีต่อศาสนาในการสร้างความยั่งยืนต่อการเผยแผ่พุทธศาสนาในเชิงตุงให้
เจริญรุ่งเรืองและประดิษฐานมั่นคงของพุทธศาสนาในประเทศเมียนมาร์อย่างอัศจรรย์ยิ่ง

2. ความหมายของความเชื่อ

พระพุทธเจ้าตรัสสอนเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อไว้ในพระสูตรหนึ่งชื่อว่า เกสปุตตสูตร
ความว่า สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกไปในโกศลชนบทพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ เสด็จถึง
นิคมของพวกกาลามะชื่อว่า เกสปุตตะพวกชนกาลามโคตรชาวเกสปุตตนิคมได้สดับข่าวมาว่า พระ
สมณโคดมศากยบุตรทรงผนวชจากศากยสกุลแล้วเสด็จมาถึงเกสปุตตนิคมโดยลำดับก็กิตติศัพท์อัน
งามของพระสมณโคดมพระองค์นั้นแล ขจรไปแล้วอย่างนี้ว่าแม้เพราะเหตุนี้ๆ พระผู้มีพระภาค
พระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ทรงเบิกบานแล้วทรงจำแนกธรรมพระองค์ทรงทำโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก
มารโลก พรหมโลก ให้แจ้งชัดด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้ง
สมณพราหมณ์เทวดาและมนุษย์ให้รู้ตาม พระองค์ทรงแสดงธรรมไพเราะในเบื้องต้น ไพเราะใน
ท่ามกลาง ไพเราะในที่สุดทรงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์
บริบูรณ์สิ้นเชิง ก็การได้เห็นพระอรหันต์ทั้งหลายเห็นปานนั้น ย่อมเป็นความดี

ครั้งนั้น ชนกาลามโคตร ชาวเกสปุตตนิคมได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคจนถึงที่ประทับ
บางพวกถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง บางพวกได้ปราศรัยกับพระผู้มี
พระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง บางพวกประณม
มือไปทางพระผู้มีพระภาคแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง บางพวกประกาศชื่อและโคตรแล้วนั่ง
ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง บางพวกนั่งเฉยๆ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งเมื่อต่างก็นั่งลงเรียบร้อยแล้ว จึงได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า พระเจ้าข้า มีสมณพราหมณ์พวกหนึ่งมายังเกสปุตตนิคม สมณพราหมณ์
พวกนั้น พุดประกาศแต่เฉพาะวาทะของตนเท่านั้น

ส่วนวาทะของผู้อื่นช่วยกันกระทบกระเทียบ ดูหมิ่นพุดบด ทำให้ไม่น่าเชื่อพระเจ้าข้า

มีสมณพราหมณ์อีกพวกหนึ่งมายังเกสปุตตนิคมถึงพราหมณ์พวกนั้น ก็พุดประกาศแต่
เฉพาะวาทะของตนเท่านั้น ส่วนวาทะของผู้อื่นช่วยกันกระทบกระเทียบ ดูหมิ่น พุดกด ทำให้ไม่น่า
เชื่อ พระเจ้าข้า พวกข้าพระองค์ยังมีความเคลือบแคลงสงสัยในสมณพราหมณ์เหล่านั้นอยู่ที่เดียวว่า
ท่านสมณพราหมณ์เหล่านั้น ใครพูดจริง ใครพูดเท็จ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรกาลามชนทั้งหลาย
ก็ควรแล้วที่ท่านทั้งหลายจะเคลือบแคลงสงสัย และท่านทั้งหลายเกิดความเคลือบแคลงสงสัยใน
ฐานะที่ควรแล้ว มาเถิดท่านทั้งหลายท่านทั้งหลายอย่าได้ยึดถือตามถ้อยคำที่ได้ยินได้ฟังมา อย่าได้
ยึดถือตามถ้อยคำสืบๆ กันมา อย่าได้ยึดถือโดยตื่นข่าวว่า ได้ยินอย่างนี้ อย่าได้ยึดถือโดยอ้างตำรา
อย่าได้ยึดถือโดยเดาเอาเอง อย่าได้ยึดถือโดยคาดคะเน อย่าได้ยึดถือโดยความตรึกตามอาการ
อย่าได้ยึดถือโดยชอบใจว่าต้องกันกับทิวาของตัว อย่าได้ยึดถือโดยเชื่อว่าผู้พูดสมควรจะเชื่อได้ อย่าได้
ยึดถือโดยความนับถือว่าสมณะนี้เป็นครูของเรา

เมื่อใดที่ท่านทั้งหลายพึงรู้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศลธรรมเหล่านี้มีโทษ ธรรมเหล่านี้ผู้รู้ดีเตียน ธรรมเหล่านี้ใครสมทานให้บริบูรณ์แล้วเป็นไปเพื่อสิ่งไม่เป็นประโยชน์เพื่อทุกข์เมื่อนั้นท่านทั้งหลายควรละธรรมเหล่านั้นเสีย ดุรกรกาลามชนทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉนความโลภ เมื่อเกิดขึ้นในภายในบุรุษย่อมเกิด ขึ้นเพื่อประโยชน์หรือเพื่อสิ่งไม่เป็นประโยชน์ พวกชนกาลามโคตรต่างกราบทูลว่าเพื่อสิ่ง ไม่เป็นประโยชน์พระเจ้าข้า (พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ (ภาษาบาลี) ข้อที่ 260 หน้าที่ 354) ศาสนาและความเชื่อ ศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ หลักธรรมคำสอน พิธีกรรมที่แสดงออกถึงความเชื่อนั้นและวิธีการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ศาสนามีบุคลากรทางศาสนาเป็นผู้สั่งสอนหลักธรรม ประกอบพิธีกรรมและเป็นผู้บริหารจัดการในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ในสังคมมีหลายศาสนา คือ พุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ศาสนาของชาวจีน และศาสนาของชาวเขาบางครั้ง เรียกว่า ความเชื่อของชาวจีน และความเชื่อของชาวเขา เนื่องจากเห็นว่าไม่มีโครงสร้างสถาบันทางศาสนาอย่างเด่นชัด มีขนาดเล็ก และกระจัดกระจายไปตามกลุ่มคนในที่ต่างๆ โดยไม่มีความเชื่อมโยงกัน เป็นระบบเหมือนศาสนาอื่นๆ ศาสนาเป็นเรื่องความเชื่อศรัทธาในหลักธรรมคำสอน ซึ่งให้คำอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตความเป็นมา ความเป็นอยู่และความเป็นไป อธิบายอดีต ปัจจุบัน และอนาคต อธิบายสาเหตุของปัญหาต่างๆ ทำให้เกิดความสงบ และความหวังในชีวิต การแสดงออกถึงความเชื่อเหล่านี้ ตั้งแต่คนเกิดมาจนถึงตายมีพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต

พิธีกรรมตามฤดูกาล ตามเทศกาล หรือวันสำคัญที่ศาสนาและประเพณีได้กำหนด และกระทำสืบต่อกันมาพิธีกรรมเหล่านี้ นอกจากจะให้ความหมายเกี่ยวกับชีวิตแล้ว ยังเป็นการกระชับความเชื่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันและระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทำให้หลักธรรมคำสอนและกฎเกณฑ์ต่างๆ ของศาสนาได้รับการเคารพนับถือและปฏิบัติตาม ความเชื่อในศาสนาแสดงออกในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้นับถือศาสนา นั้นๆ ซึ่งมีกฎหรือบัญญัติที่เป็นแนวทางอย่างเช่น พุทธศาสนามีศีล 5 และหลักศีลธรรม จึงทำให้พระพุทธรูปเจริณรุ่งเรืองมาก (พระมหาทวี วิสารโท, 2560 : หน้า 20)

ศาสนาคริสต์มีบัญญัติ 10 ประการ และบทบัญญัติอื่นๆ ที่ปรากฏในพระคัมภีร์ไบเบิล ศาสนาอิสลามมีหลักเกณฑ์อย่างละเอียดในการดำเนินชีวิต ในทุกด้านศาสนาและความเชื่อของไทย พุทธศาสนาเข้ามาในสังคมไทยก่อนสมัยสุโขทัยแล้ว ประวัติศาสตร์พูดถึงความเชื่อ พิธีกรรม และการปฏิบัติศาสนา ที่ผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา ความเชื่อแบบพราหมณ์ และความเชื่อเรื่องผี ซึ่งจะสังเกตจากความเชื่อ และพิธีกรรมต่างๆ ที่ยังมีอยู่มาก โดยเฉพาะในชนบท คำว่าขวัญเป็นความเชื่อที่มาจากพราหมณ์ ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับชีวิต มีพิธีบายศรีสู่ขวัญ เพื่อให้คนมีสุขภาพดี มีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้น เมื่อพูดถึงวิญญาณ มักคิดถึงคนที่ตายไปยังมีวิญญาณเหลืออยู่

ในขณะที่ในทางพุทธศาสนา คำว่า วิญญาณเป็นเพียงการรับรู้ เทวดาเป็นสิ่งที่อยู่บนสวรรค์ และอาศัยอยู่ในธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ป่าเขา ถ้าเป็นผี คนก็คิดถึงวิญญาณที่ไม่ดี หรือคนตายที่ยังไม่ได้ไปผุดไปเกิด ยังเร่ร่อนอยู่ ผีมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ คนเจ็บไข้ได้ป่วยอาจจะถูกผีทำ

ต้องการไล่ผี หรือมีพิธี เพื่อให้ผีพอใจ มีการถวายหมูเห็ดเป็ดไก่เป็นเครื่องบูชาผีมีอยู่ทั่วไป ทั้งผีดี และผีร้าย ผีปู่ย่า ผีปู่ตา ผีบ้าน ผีเรือน ผีไร่ ผีนา ผีป่า และผีร้ายอื่นๆ ตามวัฒนธรรมของแต่ละแห่ง ความเชื่อที่ผสมผสานอยู่ด้วยกัน ทั้งพุทธ พราหมณ์ และผี ดูมีความกลมกลืนในวิถีชีวิตของชาวบ้าน ไม่มีความขัดแย้งกัน เป็นการเสริมซึ่งกันและกันมากกว่า มีการจัดความสำคัญ และหน้าที่ของคน ในการปฏิบัติ มีหมอขวัญทำพิธีทางพราหมณ์ มีหมอธรรม หมอส่อง หมอลำผีฟ้าทำพิธีทางผี มีพระสงฆ์ทำพิธีกรรมทางพุทธศาสนา งานบุญประเพณีต่างๆ แสดงให้เห็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อทั้งสาม เช่น งานบุญบังไฟทางภาคอีสาน เป็นพิธีกรรมขอฝนจากแถน ซึ่งเชื่อว่า เป็นผู้สร้างโลก และสามารถดลบันดาลให้เกิดฝนได้ พิธีกรรมนี้เริ่มจากวัดมีการนำบังไฟไปไว้ที่วัด มีพิธีซึ่งพระสงฆ์ พราหมณ์ และชาวบ้านทำร่วมกัน

ซึ่งโดยปกติแล้ว พระสงฆ์จะไม่ร่วมพิธีกรรมเกี่ยวกับผี แต่มีหลายหมู่บ้านที่มีเรือนผี และศาลพระภูมิในบริเวณวัด แต่อยู่นอกอุโบสถซึ่งถือว่า เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สูงสุดทางพุทธศาสนา โดยปกติแล้วความเชื่อทั้งสามรูปแบบจะมีหน้าที่แตกต่างกันไป ชาวบ้านไปทำบุญที่วัด ไปฟังเทศน์ ฟังธรรม และร่วมพิธีกรรมทางศาสนา แต่เมื่อทำพิธีสู่ขวัญ ก็ไปหาพราหมณ์ ถ้าหากเจ็บไข้ได้ป่วย ก็หาหมอธรรม หมอส่อง หมอลำผีฟ้าซึ่งทำหน้าที่สัมพันธ์กับผีเหล่านี้เป็นต้น (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2539 : หน้า 39) การเห็นตาม มั่นใจ เชื่อถือ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542 : หน้า 390) ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ และถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสมัยโบราณที่มีความเจริญทางด้านวิชาการน้อย

ความเชื่อจึงเกิดจากการเกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มนุษย์เชื่อว่าเป็น การบันดาลให้เกิดขึ้นจากอำนาจของเทวดา พระเจ้า หรือภูตผีปีศาจ ดังนั้นเมื่อเกิดปรากฏการณ์ต่างๆ ขึ้น เช่น ฝนตก ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย และวาทภัยต่างๆ ขึ้นล้วน เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ซึ่งยากที่จะป้องกันหรือแก้ไขได้ด้วยตัวเอง บางอย่างเป็นเหตุการณ์ที่อำนวยความสะดวก แต่บางเหตุการณ์ก็เป็นอันตรายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์จึงพยายามที่จะคิดหาวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลในทางที่ดี และเกิดความสุขให้กับตนเอง เพื่อกระทำต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ทำให้เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็น พิธีกรรมเป็นต้น ([http : //bcnlp56.weebly.com/index.html](http://bcnlp56.weebly.com/index.html), 2560)

ความเชื่อพระพุทธรูปองค์ตรัสว่าเป็น“อวิชชา”เมื่อได้พบเหตุการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ฟ้าผ่าแผ่นดิน ถล่ม จึงเกิดความคิดว่าต้องมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งกระทำให้เกิดขึ้นจึงพากันบวงสรวงผี วิญญาณ เทพารักษ์ ขึ้นแล้วพากันนึกคิดว่าสิ่งที่สร้างขึ้นมานั้นมีรูปร่างตามจินตนาการของตนและ ทำพิธีกรรมต่างๆ เพื่อ บูชา สักการะ เช่น บวงสรวงเพื่อให้สิ่งที่ตนคิดว่ามีอยู่นั้นผ่อนคลายความ รุนแรงและมีเมตตากรุณาไม่ทำร้าย และบันดาลความ สุขมาให้ความเชื่อแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. ความเชื่อทั่วไป หรือความเชื่อธรรมดา (Belief) เช่น นรก สวรรค์ความฝัน 2. ความเชื่อที่ ผ่างไว้ด้วยความกลัว หรือความเชื่อทางไสยศาสตร์ (Superstition) (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, ปาณินิ รุติวัฒนา, 2526 : หน้า 14)

ความเชื่อ คือ การยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆ หรือสิ่งคมมนุษย์นั้นๆ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้นไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัวสิ่งเหล่านี้เรียกว่าความเชื่อ ฉะนั้นความเชื่อจึงมีขอบ เขตกว้างขวางมาก (ธวัช ปุณโณทก, 2528 : หน้า 350-351) พื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคม คือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน มนุษย์ก็เช่นเดียวกับสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายที่จะต้องมีการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของชีวิต แต่มนุษย์ใช้แบบแผนการปฏิสัมพันธ์โดยมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมในการอยู่รอดของชีวิต (Darwin Charless, 1958 : p.102) ดังนั้นความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ให้ความหมายเกี่ยวกับความเชื่อไว้ 2 นัยด้วยกันคือ

1. การยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งได้ว่าเป็นความจริง การยอมรับเช่นนี้โดยส่วนตัวแล้วเป็นการรับเชิงพุทธิปัญญา แม้ว่าจะมีอารมณ์สะเทือนใจเข้ามาประกอบร่วมด้วย ความเชื่อจะก่อให้เกิดภาวะทางจิตขึ้นในบุคคลซึ่งอาจจะเป็นพื้นฐาน สำหรับการกระทำโดยสมัครใจของบุคคลนั้นความเชื่อ อาจจะมีพื้นฐานจากหลักฐานข้อเท็จจริงที่เชื่อได้หรือมีพื้นฐานจากความเคยชินที่เกิดจากการนี้รู้เอาเอง หรือจากลักษณะที่ทำให้เกิดความเข้าใจไขว่เขวก็ได้ เพราะฉะนั้นความเชื่อจึงมิได้ขึ้นอยู่กับความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเนื้อหาความเชื่อแปลกวิถดการก็ได้ คนเราอาจจะกระทำการอย่างแข็งขันจริงจัง หรืออย่างบ้ำคลั่งด้วยความเชื่อที่ผิดได้เท่าๆ กับที่ทำด้วยความเชื่อที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม การทำที่ใช้สติปัญญาใดๆ ก็ตาม ย่อมต้องอาศัยความเชื่ออยู่ด้วยเสมอ แต่สติปัญญาเองนั้นอาจใช้มาทดสอบความเชื่อและตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องพื้นฐานความเชื่อ นั้นได้

2. การยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งว่า เป็นจริงโดยที่ยังมิได้พิสูจน์ได้โดยวิธีการของวิทยาศาสตร์จากคำจำกัดความต่างๆ ข้างต้น จึงพอสรุปความหมายของความเชื่อไว้ว่า “ความเชื่อ” หมายถึง การยอมรับต่างๆ ว่าเป็นจริง มีอยู่จริง และมีอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงด้วยเหตุผล แต่เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มชนหรือสังคม (พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย 2532 : หน้า 202)

สรุปได้ว่า ความเชื่อ คือ การยอมรับของบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยไม่คำนึงถึงหลักเหตุผล ที่ตนนับถือโดยไม่คำนึงถึงหลักเหตุผลและไม่ต้องการการพิสูจน์หาความจริงอย่างไรก็ตาม ความเชื่อพิธีกรรมยังเป็นรูปแบบย่อย ซึ่งเป็นองค์ประกอบอยู่ในรูปแบบใหญ่คือวัฒนธรรมประเพณี ที่เรียกกันว่าเป็นเอกลักษณ์ของสังคมนั้น ความเชื่อบางอย่างที่สอดคล้องกับก็เหตุการณ์ในขณะนั้นๆก็อำนวยความสะดวก แต่บางความเชื่อที่ไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ก็เป็นอันตรายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ ความเชื่อและพิธีกรรมจึงต้องปฏิบัติด้วยความมีสติ โดยคำนึงถึงวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมด้วย แต่ทั้งนี้ก็ต้องไม่ให้เสียหลักที่ว่า ความเชื่อพิธีกรรมไม่พึงเป็นรูปแบบที่นิ่งตายไร้นือหาสื่อสาระไม่ได้ ความเชื่อที่พระพุทธรเจ้าทรงสั่งสอนไว้ว่า ท่านทั้งหลายอย่าได้ยึดถือตามถ้อยคำที่ได้ยินได้ฟังมา อย่าได้ยึดถือตามถ้อยคำสือๆ กันมา อย่าได้ยึดถือโดยตื่นข่าวว่าได้ยิน

อย่างนี้ อย่าได้ยึดถือโดยอ้างตำรา อย่าได้ยึดถือโดยเอาเอง อย่าได้ยึดถือโดยคาดคะเน อย่าได้ยึดถือโดยความตรึกตามอาการ อย่าได้ยึดถือโดยชอบใจว่าต้องกันกับพิธีของตัว อย่าได้ยึดถือโดยเชื่อว่าผู้พูดสมควรจะเชื่อได้ อย่าได้ยึดถือโดยความนับถือว่าสมณะนี้เป็นครูของเรา เมื่อใดท่านทั้งหลายพึงรู้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศลธรรมเหล่านี้มีโทษ ธรรมเหล่านี้ผู้รู้ดีเที่ยน ธรรมเหล่านี้ใครสมาทานให้บริบูรณ์แล้วเป็นไปเพื่อสิ่งไม่เป็นประโยชน์เพื่อทุกข์เมื่อนั้นท่านทั้งหลายควรละธรรมเหล่านั้นเสีย ชี้ให้เห็นว่าความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญาชอบ เป็นความเชื่อที่ถูกต้องไม่ม่งายและนำซึ่งความสุขและประโยชน์เกื้อกูล ถ้าเป็นความเชื่อที่ขาดสติปัญญาแล้วจะกลายเป็นเปลือกนอกซึ่งไม่ทำหน้าที่ในการช่วยปกป้องรักษาเนื้อหา แต่กลับไปเป็นเครื่องปิดกั้นประโยชน์และบดบังคุณค่าของความจริง

3. ความหมายของพิธีกรรม

พิธีกรรมตามคำศัพท์ ให้ความหมายไว้ว่า “พิธีกรรม” หมายถึง การบูชา แบบ อย่าง หรือแบบแผนต่างๆ ที่ปฏิบัติในทางศาสนา (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542 : หน้า 788) พิธีกรรมคือ การกระทำที่คนเราสมมติขึ้นเป็นขั้นเป็นตอนมีระเบียบวิธีเพื่อให้เป็นสื่อ หรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจและมีกำลังใจ ที่จะดำเนินชีวิตต่อไปเช่น พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา หรืออีกนัยหนึ่ง พิธีกรรม หมายถึง พฤติกรรม ที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อความเชื่อทางศาสนาของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดๆ ก็ตามต่างก็มีการปฏิบัติต่อศาสนาของตน ตามความเชื่อและความศรัทธาของตนเองในแต่ละศาสนาจึงก่อให้เกิดเป็น “พิธีกรรม” ทางศาสนาด้วยความเชื่อและความศรัทธา ประเพณีตามพจนานุกรมภาษาไทยฉบับบัณฑิตยสถาน ได้กำหนดความหมายประเพณีไว้ว่า ขนบธรรมเนียมแบบแผนซึ่งสามารถแยกคำต่างๆ ออกได้เป็น ขนบ มีความหมายว่า ระเบียบ แบบอย่าง ธรรมเนียมมีความ หมายถึง ที่นิยมใช้กันมา และเมื่อนำมารวมกันแล้วก็มีความหมายว่า ความประพฤติที่คนส่วนใหญ่ยึดถือเป็นแบบแผนและได้ทำการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นต้นแบบ ที่จะให้คนรุ่นต่อไป ได้ประพฤติปฏิบัติตามกันต่อไป หรืออีกนัยหนึ่ง ประเพณีหมายถึง ระเบียบ แบบแผนที่กำหนดพฤติกรรมในสถานการณ์ต่างๆ ที่คนในสังคมยึดถือปฏิบัติสืบกันมา ถ้าคนใด พิธีกรรมและประเพณี ในสังคมนั้นๆ ฝ่าฝืนมักถูกตำหนิจากสังคม ลักษณะประเพณีในสังคมระดับประเทศชาติมีทั้ง ประสมกลมกลืนเป็นอย่างเดียวกัน และมีผิดแผกกันไปบ้างตามความนิยมเฉพาะท้องถิ่น ประเพณี ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้าสู่สังคม รับเอาแบบปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามา ผสมผสานในการดำเนินชีวิต ประเพณีจึงเรียกได้ว่าเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของสังคม โดยเฉพาะ ศาสนา ซึ่งมีอิทธิพลต่อประเพณีไทยมากที่สุด วัตถุประสงค์ต่างๆ ในประเทศไทยสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย และชี้ให้เห็นว่าชาวไทยให้ความสำคัญในการบำรุงพุทธศาสนา ด้วยศิลปกรรมทั้งดงามเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาตั้งแต่โบราณกาล ได้แก่ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2552 : หน้า 2)

1. จาริตประเพณีหมายถึง สิ่งซึ่งสังคมใดสังคมหนึ่งยึดถือและปฏิบัติสืบกันมาอย่างต่อเนื่อง และมั่นคง ผู้ใดฝ่าฝืนถือว่าเป็นผิดเป็นชั่ว จะต้องถูกตำหนิหรือได้รับการลงโทษจากคนใน

สังคมนั้น เช่น ลูกหลานต้องเลี้ยงดูพ่อแม่เมื่อท่านแก่เฒ่า ถ้าใครไม่เลี้ยงดูถือว่าเป็นคนเนรคุณหรือลูกอกตัญญู

2. ขนบประเพณีหมายถึง ระเบียบแบบแผนที่ตั้งสังคมได้กำหนดไว้แล้วปฏิบัติสืบต่อกันมา ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ทางตรง ได้แก่ ประเพณีที่มีการกำหนดเป็นระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติอย่างชัดเจนว่าบุคคลต้องปฏิบัติอย่างไร ทางอ้อม ได้แก่ ประเพณีที่รู้จักกันโดยทั่วไป โดยไม่ได้วางระเบียบไว้แน่นอน แต่ปฏิบัติไปตามคำบอกเล่า เช่น ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การตาย การแต่งงาน ซึ่งเป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิตหรือประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล ตรุษ สารท การขึ้นบ้านใหม่

3. ธรรมเนียมประเพณีหมายถึง ประเพณีเกี่ยวกับเรื่องธรรมดาสามัญที่ทุกคนควรทำ ไม่มีระเบียบแบบแผนเหมือนขนบประเพณีหรือความผิดถูกเหมือนจารีตประเพณีเป็นแนวทาง ที่ทุกคนปฏิบัติกันทั่วไปจนเกิดความเคยชินและไม่รู้สึกเป็นภาระหน้าที่ เพราะเป็นสิ่งที่มีความหมาย และใช้กันอย่างแพร่หลาย ธรรมเนียมประเพณีเป็นเรื่องที่ทุกคนควรทำ ผู้ฝ่าฝืนหรือทำผิดก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญแต่อาจถูกตำหนิว่าเป็นคนไม่ได้รับการศึกษา ไม่มีมารยาท ไม่รู้จักกาลเทศะ

ดังนั้นพิธีกรรมและประเพณีตลอดทั้งจารีตประเพณีคือ แนวทางปฏิบัติสืบต่อกันมานับว่าเป็นสมบัติที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง จำเป็นต้องมีผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติให้รู้ถึงขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างชัดเจน โดยเผยแพร่ความรู้แก่เยาวชนและองค์กรภาครัฐทุกส่วน ให้สามารถนำไปปฏิบัติเองได้ หมายความว่า ทำให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เกิดความชำนาญ และแนะนำผู้อื่นได้ ที่สำคัญคือการปฏิบัติให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้เยาวชน ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ในการทำพิธีอย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์ในเชิงวิชาการเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ที่มีความหลากหลาย หลายให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ส่งผลให้สังคมไทยมีจารีตขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม โครงการดังกล่าวที่กรมการศาสนาจัดขึ้น จึงเป็นการสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชาติ ให้ดำรงอยู่สืบไป ที่นอกเหนือภารกิจหลักสำคัญยิ่ง คือ การรับสนองงานพระราชพิธีงานพระราชกุศล และงานรัฐพิธีตามหมายรับสั่ง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมถึงปฏิบัติงานด้านศาสนพิธี ตามที่กระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานต่างๆ ขอความร่วมมือ ซึ่งจะเกี่ยวข้องโดยตรงต่อพันธกิจกระทรวงวัฒนธรรม คือ การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติสนองงานของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ให้มีการสืบทอดและพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า พิธีกรรมคือ การกระทำที่คนเราสมมติขึ้น เป็นขั้นเป็นตอนมีระเบียบวิธี เพื่อให้เป็นสื่อหรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจ และมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป เช่น พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา มีพุทธบริษัทเป็นผู้ร่วมประกอบพิธี โดยแฝงปรัชญาธรรมไว้เป็นหลักการของพิธีกรรมนั้นด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้คนเข้าใจหลักธรรมโดยไม่รู้ตัว ดังจะเห็นได้จากพิธีทำบุญงานศพ ก็จะมีหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ตลอดเวลาการฝึกวินัยพื้นฐานและนำคนให้ประสานเข้ากับชีวิตชุมชนวินัยในที่นี้ไม่ใช่กฎข้อบังคับแต่เป็นแบบอย่างที่ทำสืบๆ กันมา และเป็นที่ยอมรับของชุมชน เพราะเวลาประกอบพิธีทุกคนต้องทำเหมือนกัน เช่น นั่ง ยืน เดิน ในลักษณะที่เรียบร้อย และอยู่ในอาการที่สงบไม่ทำ

เสียงเฮฮา เป็นต้น และยังเป็นเครื่องนำศรัทธาที่จะพาให้เข้าถึงธรรมที่สูงขึ้นไป เมื่อบุคคลเข้าร่วมกิจกรรมหรือเข้าร่วมพิธีแล้ว ย่อมจะทำให้เกิดความสงบ เยือกเย็น เกิดความซาบซึ้ง ใจสบาย ปัญญาย่อมเกิดขึ้น สามารถที่จะเข้าถึงธรรมที่สูงขึ้นไป เด็กรุ่นใหม่เกิดมาแล้วจะให้เขาอยู่ร่วมในชุมชนหรือในสังคมได้อย่างไรพอเรามีพิธีกรรมอะไรต่างๆ ขึ้นมา เด็กก็จะเริ่มเข้าสู่ชุมชนนั้นและเข้าสู่วิถีชีวิตของสังคมนั้น เขาเริ่มเรียนรู้ว่าระเบียบแบบแผน วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนหรือสังคมนั้นเป็นอย่างไร และด้วยการร่วมพิธีกรรมนั้น ซึ่งเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรม เขาก็กลมกลืนเข้าไปในชีวิตของชุมชนและในวัฒนธรรม พิธีกรรมก็จึงกลายเป็นลักษณะหรือเป็นรูปแบบเฉพาะแห่งวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ อย่างที่เรียกว่าเป็นเอกลักษณ์ อันนี้ก็เป็นคุณค่าอีกด้านหนึ่งของพิธีกรรม ประโยชน์ของพิธีกรรมด้านอื่นๆ เช่น มีคุณค่าทางจิตใจทำให้ศาสนามีความศักดิ์สิทธิ์ ส่งเสริมความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม ส่งเสริมและรักษาเอกลักษณ์ที่งดงาม เป็นการสร้างสมวัฒนธรรมคงอยู่ต่อไป เป็นเรื่องของชีวิตชุมชนหรือของหมู่คณะ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของสังคมนั้นๆ พิธีกรรมนั้นจะให้คุณหรือโทษนั้นขึ้นอยู่กับมนุษย์ที่จะมีวิจารณญาณอย่างไร จะใช้ให้เป็นประโยชน์ก็ได้ หรือจะตกเป็นทาสด้วยความเชื่อมกมาย ไร้เหตุผลก็ได้ ฉะนั้นในแนวทางของพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์ใช้ปัญญาและสติอย่างมีเหตุผล

4. พิธีล้างพระพักตร์พระมหาเม็ยะมุนี

พิธีล้างพระพักตร์พระมหาเม็ยะมุนี มรดกอันศักดิ์สิทธิ์หนึ่งเดียวพระมหามัณเฑียร (อังกฤษ: Mahamuni Buddha) พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของพม่า เปรียบได้กับพระพุทธรูปมหาเม็ยะมุนี รัตนปฏิมากร ซึ่งเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของไทย และเป็นหนึ่งในห้าศาสนวัตถุที่ศักดิ์สิทธิ์ของพม่า คำว่า มหาเม็ยะมุนี แปลว่า "ผู้รู้อันประเสริฐ" (The Great Sage) ชาวพม่าจะเรียกว่า มหาเม็ยะมุนี เป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องกษัตริย์ ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่เมืองมัณฑะเลย์ อดีตราชธานีของพม่าในยุคราชวงศ์คองบอง เดิมทีเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของยะไข่ มีตำนานเล่าว่า สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยกษัตริย์แห่งเมืองยะไข่ องค์พระทำจากทองสัมฤทธิ์ สูง 12 ฟุต 7 นิ้ว หนัก 6.5 ตัน (พระสุธีวีรบัณฑิต (โชวี ทสสนีย์) และคณะ, 2560 : หน้า 261)

ก่อนสร้างกษัตริย์ผู้สร้างทรงพระสุบินว่า พระพุทธเจ้าเสด็จมาประทานพรให้พระพุทธรูปปฏิมาองค์นี้ เป็นตัวแทนของพระองค์ เพื่อเป็นเครื่องสืบพระศาสนาไปในภายหน้า โดยในอดีต แม้เมืองยะไข่จะถูกโจมตีโดยกษัตริย์เมืองอื่นที่ทรงแสนยานุภาพอย่างไร ก็ไม่อาจที่จะเคลื่อนย้ายองค์พระมหามัณเฑียรนี้ออกจากเมืองได้ ต้องมีเหตุให้ขัดข้องทุกครั้งไป จนกระทั่งถึงรัชสมัยพระเจ้าปดุง แห่งราชวงศ์คองบองสามารถตียะไข่ได้ และได้เชิญพระมหาเม็ยะมุนีออกจากยะไข่ได้ ในปี พ.ศ. 2327 โดยล่องมาตามแม่น้ำอิรวดีมายังเมืองมัณฑะเลย์ พระมหาเม็ยะมุนีจึงได้ย้ายมาอยู่ที่เมืองมัณฑะเลย์เป็นการถาวรนับแต่นั้นเป็นต้นมา ประเพณีล้างพระพักตร์พระมหาเม็ยะมุนีและด้วยความเชื่อว่า พระพุทธรูปมหาเม็ยะมุนี นี้เป็นพระพุทธรูปที่มีชีวิต เพราะด้วยเหตุที่ได้รับประทานพร จึงมีประเพณีล้างพระพักตร์ถวาย โดยทุกเช้าเวลาประมาณ 04.00 น. พระมหาเถระและสาธุชนทั่วไปที่ศรัทธาจะมากำพิธีล้างพระพักตร์ด้วยน้ำอบน้ำหอมผสมทานาคาอย่างดีพร้อมกับใช้แปรงทองแปรงที่พระ

โอบุษฐ์เสมือนหนึ่งแปรงพระหนต์ถวายพระพุทธเจ้า ก่อนใช้ผ้าจากศรัทธาสาธุชนถวายมาเช็ดจนแห้งสนิท พร้อมใช้พัดทองโบกถวายเป็นอันดีเสมือนหนึ่งได้อุปัฏฐากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ยังทรงพระชนมชีพอยู่จริง ๆ

สรุป

พิธีล้างพระพักตร์พระพุทธรูปสู่ความยั่งยืนพุทธศาสนา มีอิทธิพลต่อความยึดเหนี่ยวจิตใจและวิถีชีวิตของชนชาติเชียงตุงดังนี้

1. ด้านศรัทธา สะท้อนให้เห็นพิธีล้างพระพักตร์พระมหามัณเฑียรซึ่งเป็นพระพุทธศักดิ์สิทธิ์ในเวลานั้นเป็นอย่างมาก เจ้าฟ้าผู้ปกครองเชียงตุงและประชาชนก็มีความเชื่อมั่นต่อความศักดิ์สิทธิ์เคารพบูชาในองค์พระพระมหามัณเฑียร โดยเชื่อมโยงนำหลักพระพุทธศาสนาเป็นกลยุทธการบริหารการปกครองเชียงตุงให้เกิดความเป็นปึกแผ่นในสังคมชนชาติ

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม พระพุทธศาสนาและพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้าน คู่เมืองก็เป็นรากฐานของวัฒนธรรมประเพณี ความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิตของประชาชนเชียงตุง มีพิธีกรรมและวันสำคัญต่างๆ เช่นพิธีล้างพระพักตร์พระมหามัณเฑียร เป็นประเพณีประจำชาติที่เชิดหน้าชูตาของเชียงตุง ด้านศิลปวัฒนธรรม ได้เกิดมีศิลปกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนามากมาย ล้วนมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ของชาติ

3. การเมืองการปกครอง พระพุทธศักดิ์สิทธิ์ และศาสนศักดิ์สิทธิ์เป็นเสมือนตัวแทนพระพุทธศาสนา ที่เข้าไปมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการเมืองอย่างแยกไม่ออกมีการนำหลักพุทธศาสนามาปกครองประชาชนให้มีความมั่นคง พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทเป็นที่พึ่งของชุมชนในด้านให้คำปรึกษา ช่วยเหลือด้านการสงเคราะห์ประชาชน วัดได้เป็นศูนย์กลางการพบปะของชาวบ้านเมื่อพระพุทธศาสนาเสื่อมโทรมการเมืองการปกครองก็เสื่อมโทรม เมื่อพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองการเมืองการปกครองก็เจริญรุ่งเรืองเช่นเดียวกัน ถ้าบ้านเมืองอยู่ในภาวะสงบพระพุทธศาสนาก็ทำหน้าที่อบรมสั่งประชาชนให้สอดคล้องกับการปกครอง

4. ด้านพระพุทธศาสนา เป็นที่พึ่งยึดเหนี่ยวด้านจิตใจด้านความเชื่อต่อองค์พระมหามัณเฑียร และนำกลยุทธของหลักพระพุทธศาสนามาพัฒนาด้านศีลธรรมของประชาชน หลักธรรมที่ใช้ในการดำรงชีวิตประกอบกิจอาชีพ ได้แก่ ความพอเพียง ความขยัน ประหยัดอดออม ความสุจริต ความอดทน นอกจากนั้นพระพุทธศาสนายังมีบทบาทในการสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนในด้านต่างๆให้มีความสุข เป็นต้น

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. 2552. **พิธีกรรมและประเพณี**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- ธวัช ปุณโณทก. 2528. **วัฒนธรรมพื้นบ้านคติความเชื่อ ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ** . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2532. **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถานครั้งที่พิมพ์ 2**. กรุงเทพมหานคร.
- พระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ (ภาษาบาลี) เล่มที่ 5 วินยปิฎก มหาเวคโค ข้อที่ 260
สัญญา สัญญาวิวัณน. 2526. **ปหานิฐิตีวัฒนา. ศาสนาและความเชื่อใน กรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 20 โดย **พระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. 2539. สำนักพิมพ์ สำนักงานกลางหอรัษฎากรพิพัฒน์ ในพระบรมมหาราชวัง กทม. พิมพ์.
- พระมหาทวิ วิสารโท. “การบวชเป็นศาสนทายาทในพุทธศาสนาแบบเถรวาท” **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2560.
- พระสุธีวีรบัณฑิต (ไชว ทสสนิโย) และคณะ. “การเมืองเรื่องพระพุทธรูป” **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2560.
- Darwin, Charless. 1958. **The Problems of World Popouation**, (London : Cambridge University Press.<http://bcnlp56.weebly.com/index.html>. เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2560.